

9. Sazonov M.I. Liberal'na demokratiya – model' derjavnogo ustroyu krayin Zahodu / M.I. Sazonov // Porivnial'na polityka. Osnovni politichni systemy suchasnogo svitu / [za zag. red. V.Bakirova, M.Sazonova]. – Kharkiv: KNU imeni V.N. Karazina, 2008. – 576 s.

10. Toulmin St. Chelovecheskoye ponimaniye / Stephen Toulmin; [per. s angl. Z.V. Kaganovoy]. – M.: Progress, 1984. – 328 s.

11. Hayek F.A. fon. Pagubnaya samonadeyannost'. Oshybki sotsializma / Friedrich August fon Hayek; [per. s angl. E.Osinovoy]. – M.: Izd-vo "Novosti" pri uchastiyi izd-va "Catallaxy", 1992. – 304 s.

12. Sztompka P. Sotsiologiya sotsial'nyh izmeneniy / P.Sztompka; [per. s angl. / pod red. V.A. Yadova]. – M.: Aspekt Press, 1996. – 415 s.

Kuts G.M., doctor of political sciences, associate professor, professor of department of political science, sociology and cultural science of the Kharkiv National Pedagogical University by G.S. Scovoroda (Ukraine, Kharkiv), galyna.kuts@i.ua

Political science understanding of the idea of progress

The idea of progress, were developed in the philosophy of modern times, has played an important role in the formation of political science, in particular, in the formation of ideological and theoretical basis of political ideologies. The origins of the idea of progress can be found even in Christianity. She mated with temporal settings Europeans deterministic eschatological concept.

The purpose of the article was to identify priority focus consideration the idea of progress in political science discourse. Were used for this set of historical, comparative, systematic methods. Noted that the idea of progress has become very fruitful for the formation of the basic principles of the political ideology of liberalism, which is characterized by a straight orientation progress in explaining social development. It is proved that in the era of modern times in the socio-humanitarian discourse, the idea of progress actively reinforce ideas of rationalism and historicism.

Keywords: progress, political science, political ideology, Christianity, liberalism, rationalism, historicism.

Кутц Г.М., доктор политических наук, доцент, профессор кафедры политологии, социологии и культурологии, Харьковский национальный педагогический университет им. Г.С. Сковороды (Украина, Харьков), galyna.kuts@i.ua

Политологическое осмысление идеи прогресса

Идея прогресса, получившая свое развитие в философии Нового времени, сыграла важную роль в становлении политической науки, в частности, в формировании идейно-теоретического базиса политических идеологий. Истоки идеи прогресса можно обнаружить еще в христианстве. Она повязана с темпоральными установками европейцев, детерминированными эсхатологической концепцией.

Целью статьи стало выявление приоритетных акцентов рассмотрения идеи прогресса в политологическом дискурсе. Для этого были использованы совокупность исторического, компаративного, системного методов. Отмечено, что идея прогресса стала весьма плодотворной для формирования основных принципов политической идеологии либерализма, для которого характерна ориентация на прямолнейный прогресс в объяснении общественного развития. Обосновано, что в эпоху Нового времени в общественно-гуманитарном дискурсе идея прогресса активно усиливали идеи рационализма и историзма.

Ключевые слова: прогресс, политическая наука, политические идеологии, христианство, либерализм, рационализм, историзм.

* * *

УДК 327

Макаренко Б.

кандидат политических наук, здобувач,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

ОСНОВНІ ФАКТОРИ І НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Осердям політичної культури є прагнення людини до вдосконалення життя на підставі реалізації гуманістичних ідей справедливості, рівності й братерства. Вони передаються із покоління в покоління завдяки активному функціонуванню різних соціокультурних середовищ – освіти, мистецтва, літератури, церкви, сім'ї. Водночас вагомими чинниками підвищення гуманістичного потенціалу політичної культури в українському соціумі є формування національно-культурного активу, вивчення національної історії і культури, звільнення від рудиментів тоталітарно-авторитарного мислення. Крім того, формування гуманістичного потенціалу політичної культури суспільства має спиратися на народне, національне культурне багатство, яке в українців сповнене образами і смислами добра, краси, справедливості та національної гідності.

Ключові слова: політична культура, гуманістичний потенціал, цінності культури.

Актуальною проблемою, яка постає в нашому національному соціумі сьогодні, є необхідність олюднення, гуманізації, аксіологічної санації політико-владного простору та тих відносин, що склалися між його основними суб'єктами. Для цього насамперед необхідно визначити ключові чинники і напрями підвищення гуманістичного потенціалу політичної культури в українському суспільстві. "Становлення політичної культури в незалежній Україні залежить від особливостей державотворчих процесів, політичної соціалізації особи, виховання молоді на всіх етапах освіти, типу соціально-політичних і економічних відносин, історичного досвіду нації та специфіки пройденого нею історичного шляху. Тому потрібна складна і тривала творча робота, спрямована на створення і утвердження демократичної політичної культури в українському суспільстві, на всіх його рівнях, яка б передбачала: утвердження української національної ідеї, формування національних інтересів країни, орієнтацію не тільки на державу, а й на громадянське суспільство (зокрема на молодь), широке використання зарубіжного досвіду у формуванні політичної культури, насамперед у досягненні громадянської злагоди, піднесення рівня політичної свідомості, подолання явищ соціальної пасивності та вміння жити в умовах демократії і користуватися її благами" [1, с. 6]. Така робота має проводитися виключно на високому рівні компетентності тих, хто займається політико-культурним просвітництвом і вихованням. Це означає, що одним з основних чинників підвищення гуманістичного потенціалу політичної культури в українському соціумі є формування міцного інтелігентського ядра з діячів освіти, мистецтва, культури, громадських активістів, які не тільки б мали високий рівень політичної грамотності, але й самі б являли приклади високої громадянської свідомості та гуманістично-демократичної політичної культури.

Для того, щоб такий національно-культурний актив сформувався безумовно необхідна всіляка підтримка на державному рівні. Тільки тоді, коли держава і громадянське суспільство дійдуть консенсусу і згоди щодо нагальної необхідності просвітницько-гуманістичного підняття рівня політичної культури і громадянської грамотності громадян, уможливиться справжнє розкриття гуманістичного потенціалу української нації як носія загальнолюдських, загальнокультурних цінностей і смислів. "Держава і суспільство повинні бути зацікавлені в підтримці цінностей, які сприяють суспільному розвитку. Для цього необхідно витратити національні кошти на підтримку духовної сфери країни, але не просто утримувати і відкривати храми, школи, університети, музеї, театри, виставки, концертні зали і культурні центри, а й підвищувати престиж культурного життя і пропагувати духовний розвиток людини" [2, с. 42]. Тільки тоді, коли в суспільстві встановиться стійкий стереотип престижності, важливості і необхідності духовної праці спільноти і духовного самовдосконалення кожної особистості можна буде стверджувати про появу основних чинників та пріоритетів підвищення гуманістичного потенціалу політичної культури в нашому національному суспільстві.

При цьому, одним з найважливіших напрямів розвитку гуманістичної орієнтованості політичної культури наших громадян має бути вивчення національної історії і культури, в яких зберігається духовне багатство українців, яке справді здатне спонукати до нових творчих зрушень в соціальному та особистісному плані. Вивчення історії і культури власного народу має починатися із щирої зацікавленості та прагнення формування на основі отримуваних знань духовного фундаменту власного саморозвитку і самореалізації. “Для розуміння політичної культури окремої країни потрібно знати історичні передумови її формування. Вони знаходяться у спадщині минулого. Кожна епоха, кожне покоління формує свої уявлення про політичні цінності, зразки політичної поведінки та моделі політичних дій” [3, с. 166]. Важливо, щоб в процесі формування нових ціннісно-сміслових структур культурного характеру не відбувалося значних розривів між поколіннями, періодами, історичними епохами. Спадкоємність і поступовий прогрес в політико-аксіологічній сфері може забезпечити сталий поступ в розвитку національно-гуманістичних, демократичних проявів політичної культури соціуму і особистості.

Необхідним чинником гуманізації політичної культури сучасних українців є також якнайшвидше позбавлення рудиментів тоталітарно-авторитарного мислення, яке сьогодні достатньо яскраво проявляється в чинопочитанні, перевазі державному над суспільним і громадянським тощо. Важливо, щоб кожен громадянин відчув власну громадсько-політичну вагу, силу, значимість і почав реалізовуватися в активних демократично-гуманістичних учасницьких формах соціально-політичної діяльності. “Водночас становлення політичної культури, адекватної громадянському суспільству, передбачає оновлення політичної ідеології, звільнення її від догматизму, ілюзорних та утопічних уявлень, формування сучасної концепції правової держави. Необхідно також відродження у свідомості людей політичних і соціально-моральних цінностей, насамперед ідей гуманізму, свободи і гідності особи, соціальної рівності і справедливості. Актуальним також є формування дбайливого ставлення до політичного і культурного минулого, історичного досвіду боротьби за соціальне і національне визволення, відновлення прогресивних традицій” [4, с. 79–80]. Відродження глибоко гуманістичних і культуротворчих традицій на протигагу авторитарним залишкам радянського минулого дійсно може стати вагомим чинником формування демократичної політичної культури, насиченої національними образами, символами, гідністю, а також спрямованої на формування високого рівня громадянської грамотності та учасницької активності.

Для того ж, щоб швидкими темпами і безперервно формувалася політична культура особистості як основа гуманізації її політичної участі, людина має перебувати в культурно насиченому, творчому, динамічному соціальному середовищі. Це означає, що чи не найвагомішим фактором підвищення гуманістичного потенціалу політичної культури сьогодні є загальнокультурний розвиток громадян, їх включення в національний і світовий соціокультурний процес в якості активних суб’єктів цивілізаційного і культурного розвитку. “Формування політичної культури в

суспільстві значною мірою відбувається під впливом чинників, що належать до загальнокультурного процесу в ньому. Знання, визнання й цінування достоїнств і здобутків цивілізації (зокрема, таких, як суспільна злагода, права людини, свобода, соціальні гарантії тощо), поширення належного рівня моральності, художніх смаків, зрештою, освіченості (в т.ч. і політичної – знання державних норм і власних прав, демократичних процедур і способів здійснення тієї чи іншої політичної акції) впливають на такі суттєві параметри політичної культури, як толерантність, плюралізм, готовність до компромісу, формують певний стан громадянськості як законслухняності, дотримання обов’язків, цінування прав і вимогливої критичності, зрештою, патріотизму” [5, с. 18]. Всі ці цінності, що складають міцний кістяк сучасної демократично-учасницької політичної культури, не формуються автоматично, стихійно і некеровано. Вони мають прищеплюватися населенню, особливо молодому поколінню цілеспрямовано, компетентно і регулярно, якщо, звичайно, Україна дійсно прагне приєднатися до великої сім’ї демократичних європейських держав. Фактично тут йдеться про соціокультурний, загальноцивілізаційний вибір, який повинне зробити наше національне суспільство в найближчі роки і десятиліття.

Такий вибір необхідно зробити, спираючись не на тимчасову політичну кон’юнктуру чи амбіції політичних лідерів, а на справжнє народне, національне культурне багатство, яке в українців сповнене образами і смислами добра, краси, справедливості і глибокої національної гідності. Використання таких вічних загальнолюдських пріоритетів дійсно може бути підґрунтям для реалізації програми підвищення гуманістичної наснаги громадянської участі в соціально-політичному житті всього українського населення. “Духовні, моральні, релігійні цінності – основа суспільства, його живе коріння, якщо вони є, якщо наповнюють душі людей – жодні кризи не страшні, люди можуть впевнено дивитися у майбутнє. Неможливо подолати соціально-економічну кризу доти, доки не буде знайдено спасіння від морального спустошення кожної людини. В цьому аспекті економіка і політика виявляються похідними від культури, духовності й моралі. Тому для відродження політико-економічної ситуації в країні необхідним є відродження національної культури України, її давніх моральних традицій, “духу народу”” [6, с. 162]. Таким чином, держава в партнерстві з вільно асоційованим громадянським суспільством має докласти титанічних зусиль заради відродження і розвитку національної ідеї, культури, мистецтва, освіти та інших сфер реалізації гуманістичного потенціалу народу в цілому та кожного окремого громадянина як особистості зокрема. Тільки за таких умов можна буде сподіватися на значне зростання культури політичної участі українців в управлінні власною державою.

Необхідно постійно наголошувати на тому, що політична культура є насамперед культурним феноменом, тобто його ядром є духовно-феноменологічні, громадянсько-особистісні енергії і прагнення до вдосконалення соціального життя на основі ідей справедливості, рівності і братерства. Ідеї ж ці народжуються, фіксуються, передаються, прищеплюються завдяки активному функціонуванню соціокультурних

середовищ: мистецтва, літератури, освіти, церкви, сім'ї і т.д. “Політична культура пов'язана з усіма аспектами духовного життя суспільства (наукою, освітою, мистецтвом), тому й виступає складовою духовної культури як своєрідне соціальне явище. У нашій державі розвиток політичної культури перебуває в залежності від переліку багатьох чинників, а саме: загального рівня розвитку культури України; рівня національної свідомості громадян та динаміки поширення національної свідомості серед населення країни; позиції захисту інтересів певних груп у демократичній правовій державі; стабільності, захищеності населення країни та очікуваного добробуту громадян у державі” [7, с. 184]. Важливо просвітницькими методами доносити до кожного українця, особливо до молоді, глибоке переконання в тому, що добробут і забезпеченість кожного починається з загальнонаціональної культури, культури громадянської участі і громадянської поведінки. Основним напрямом підвищення гуманістичного потенціалу політичної культури в українському соціумі, з нашої точки зору, є наполеглива просвітницька діяльність, що буде прищеплювати молодому поколінню кращі ідеали, зразки і принципи морально-громадянської поведінки і демократично-гуманістичного мислення.

Розробляючи механізми та інструменти гуманізації політичної культури українців, важливо насамперед визначити ті негативні риси, що існують в сучасній сфері національної політичної феноменології, які й не дають змоги повноцінно реалізувати гуманістичні принципи в межах політичної участі наших громадян. Надзвичайно складним і негативним виміром вітчизняної політичної культури і свідомості є подрібненість, фрагментованість, відсутність аксіологічно-сміслового ядра, фундаменту. “Політична культура сучасного українського суспільства має перехідний, фрагментарний характер. У ній співіснують орієнтації як на нові, так і на традиційні цінності, причому часто-густо переважають риси полярних ознак від підданського до авторитарного типу. За даними соціологічних опитувань, політика посідає в системі життєвих цінностей одне з останніх місць, вона сприймається не як наука про соціальне благо, а як поле боротьби, де панують брудні технології. Такі аберації в сприйманні політики потребують більш детального аналізу механізмів формування політичної культури особистості на тлі політологічного аналізу подій у політичному житті України” [8, с. 3]. Саме на особистісному рівні сьогодні необхідно звернути особливу увагу до теоретичного вивчення механізмів гуманізації політичної участі громадянина. З нашої точки зору, саме особистість українця несе в собі значний потенціал зрощення нового типу демократично-гуманістичної політичної культури, заснованого на культуротворчих потенціях нашого народу, на національних традиціях та на одвічних прагненнях українців до справедливого громадського облаштування власного життя, до добра і краси в індивідуальній та соціальній життєдіяльності.

В цьому аспекті дуже важливим є мотив максимальної участі громадянських структур в культурно-просвітницькій діяльності щодо максимізації демократично-гуманістичних настроїв в усіх верствах національного суспільства. Держава ж повинна

позиціонувати себе як надійний, доброзичливий і стабільний партнер в справі громадянсько-політичного просвітництва і виховання, а не як головний суб'єкт навчання і нав'язування офіційних ідеологем. “У перехідних державах, до яких відноситься й Україна, особливого значення для успіху демократизаційних процесів набуває необхідність максимального наближення держави до людей, можливість якого забезпечується через підвищення довіри населення до діяльності держави. Підвищення ступеня довіри досягається шляхом інформованості населення щодо підготовки і здійснення соціальних програм, розширення участі населення за посередництвом взаємних консультацій державних інститутів та структурних підрозділів громадянського суспільства. Необхідний повноцінний громадський контроль та участь громадськості у роботі державних органів, установ і підприємств. Важливим напрямом підвищення політичної культури, утвердження демократії є подолання правового нігілізму в суспільстві, формування справедливого і доступного суду” [9, с. 9]. Дійсно, одним із найефективніших механізмів формування демократично-гуманістичної політичної культури громадян є діяльність держави по формуванню справжніх інститутів демократичного управління і забезпечення прав людини і громадянина. Сьогодні саме відсутність системи правового захисту і рівноправ'я спонукає багатьох громадян трансформаційних посткомуністичних держав до сумнівів у доцільності формування демократичного режиму і гуманістичної політичної культури.

Однак, за умов використання гуманістично-виховних педагогічних технологій, а також завдяки відродженню у українців, особливо молоді, прагнення до пізнання і реалізації традиційних народних цінностей моралі і громадської взаємодопомоги уможливиться і реалізація амбітних проектів, спрямованих на підняття політичної культури населення нашої країни на рівень нових, сучасних демократичних стандартів. “Практика народного виховання передбачає формування в кожній людині моральних оцінок із позицій добра, справедливості, що впливає з народного поняття моралі: моральний той, хто шляхетний, добросердечний, праведний. Сюди належать і такі поняття, як людська гідність, честь, людяність, колективізм. Усі вони знайшли конкретизацію в моральному кодексі народу, основні принципи якого яскраво представлені у народній творчості, фольклорі” [10, с. 172]. Використання народних духовно-моральних, мистецько-естетичних образів, символів і смислів може бути надзвичайно ефективним інструментом впровадження гуманістичних, людиноцентричних принципів і основ в структуру політичної культури особистості і нації. “Духовні цінності українського народу – це реальні здобутки на шляху історичного прогресу, об'єктивний смисловий ґрунт колективного буття й діяльності, духовного самоствердження людини” [11, с. 56]. Використати цей ґрунт з максимальною користю для розвитку політичної культури демократично-гуманістичного типу є важливим завданням, що постає сьогодні перед інтелігентською, мистецькою, науковою, педагогічною спільнотою нашої країни. Від виконання цього завдання значною мірою залежить майбутнє громадське,

політичне та економічне благополуччя нашої держави і національно-суспільної громади.

При цьому важливо також ефективно використовувати той досвід розвитку демократичної політичної культури, що вироблений протягом останніх декількох століть провідними державами світу, в яких права людини і громадянина визнані вищими цінностями і головними орієнтирами функціонування суспільства і держави. Як показує практика політична культура буде стійкою, демократичною і гуманістичною лише за умови партнерського розвитку і взаємодії правової держави і активно-учасницького громадянського суспільства. “Процеси формування демократичної політичної культури і зрілого громадянського суспільства мають йти паралельно, взаємно доповнюючи один одного. Орієнтирами мають постати: визнання прав людини найвищою цінністю, формування основ соціальної, правової державності й громадянського суспільства; утвердження гуманістичної ролі права, значення легітимності та демократичності, моральності та справедливості, гласності, поєднання інтересів особи й держави, відповідності високим міжнародним європейським стандартам; підвищення ефективності державного управління, раціоналізація системи бюрократії; удосконалення правової системи через конституційні та інші правові норми; правове забезпечення демократизації суспільного життя, здійснюваних реформ, стабільності й правопорядку в країні; адекватне усвідомлення призначення і можливостей права відповідно до необхідності здійснення правової політики перехідного періоду; пошуки мирних, правових шляхів розв’язання різноманітних проблем і конфліктів суспільного розвитку” [12, с. 8]. Орієнтуючись на такі пріоритети і принципи, можна насправді впроваджувати різноманітні механізми підвищення рівня політико-правової культури серед населення країни, що переживає трансформаційний, перехідний етап власного розвитку. Визнання необхідності рівноправного партнерства правової держави і активних громадян є першим кроком, необхідним для підвищення гуманістичного потенціалу політичної культури в українському соціумі.

Таким чином, розмірковуючи про роль держави, її інститутів, а також про значення розвиненої мережі громадянських культпросвітницьких організацій, важливо підкреслити особливе значення учасницької активності самого українського народу, яку можна визначити як чи не найголовніший чинник гуманізації політичної культури нашої національної громади. “Демократія починається не з урядів, а з самих людей. Здійснюючи суспільну модернізацію, поряд з реформуванням державного адміністративного апарату, оновленням законодавства потрібно домагатися змін у політичній свідомості людей, вкорінення в ній відповідного демократичному суспільству смислу свободи, права та відповідальності, поширення конституційної освіченості, культури і цивілізованого домагання задоволення законних інтересів” [13, с. 63]. Навчившись цьому, кожен громадянин України буде в змозі реалізувати власний особистісно-культурний потенціал громадянської і політичної участі, спрямованої на загальне покращення соціального співжиття в суспільстві, яке активно демократизується,

нехай навіть воно й переживає складні часи на шляху становлення справжньої правової держави і активного громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Акименко І.М. Виховання політичної культури молоді / І.Акименко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки. – Чернівці: ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2009. – Вип.74. – Т.1. – С.4–7.
2. Цебенко С. Культурні права людини в інтерпретації православної релігії / С.Цебенко // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XIV регіональної науково-практичної конференції, 6 лютого 2008 р. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2008. – С.41–45.
3. Паламаренко Р.Ю. Деякі аспекти трансформації рівня політичної культури в Україні / Р.Ю. Паламаренко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – Харків: Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – № 912: сер. “Питання політології”. – Вип.17. – С.164–168.
4. Щедрова Г.П. Громадянське суспільство, правова держава і політична свідомість громадян / Г.П. Щедрова. – К.: ІСДО, 1994. – 112 с.
5. Кисельов С. Політична культура в контексті загальнокультурного процесу України / Сергій Кисельов, Сергій Рябов // Магістерум. Політичні студії. – К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. – Вип.31. – С.5–19.
6. Тимошенко Т.С. Мораль як інтеграційний чинник соціально-політичної стабільності. Дис. ... кандидата філософських наук. Спеціальність: 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Тарас Тимошенко. – К., 2004. – 185 с.
7. Сойчук Р.Л. Особливості формування політичної культури сучасної молоді / Р.Л. Сойчук // Панорама політологічних студій: науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2011. – Вип.5–6. – С.183–189.
8. Дмитренко М.А. Формування політичної культури особистості в умовах трансформаційного суспільства (політологічний аналіз). Автореф. дис. ... кандидата політичних наук. Спеціальність: 23.00.03 – політична культура та ідеологія / Микола Дмитренко. – К., 2005. – 21 с.
9. Кокорська О.І. Політична культура: теоретико-методологічні проблеми / О.І. Кокорська, В.Ф. Кокорський // Наукові записки НаУКМА. Збірник наукових праць. – 2002. – Т.20: Політичні науки. – С.24–28.
10. Бойчук П. Відображення моральних якостей особистості у змісті української народнопедагогічної концепції / Петро Бойчук // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2011. – № 3. – С.171–180.
11. Саморегуляція соціального організму країни: монографія / за наук. ред. В.П. Беха. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – 652 с.
12. Мельник В.О. Політична культура як чинник формування громадянського суспільства в Україні. Автореф. дис. ... кандидата політичних наук. Спеціальність: 23.00.03 – політична культура та ідеологія / В.О. Мельник. – К., 2008. – 15 с.
13. Жадан І. Політична культура та проблеми громадянської освіти в Україні. Аналітичний звіт / І.Жадан, С.Кисельов, О.Кисельова, С.Рябов. – К.: Тандем, 2004. – 80 с.

References

1. Akymenko I.M. Vyhovannja politychnoi kul'tury molodi / I.Akymenko // Visnyk Chernigiv's'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu. Serija: Psychologichni nauky. – Chernigiv: ChDPU im. T.G. Shevchenka, 2009. – Vyp.74. – T.1. – S.4–7.
2. Cebenko S. Kul'turni prava ljudyny v interpretacii pravoslavnoi religii / S.Cebenko // Problemy derzhavotvorennya i zahystu prav ljudyny v Ukraini: Materialy XIV regional'noi naukovopraktychnoi konferencii, 6 ljutogo 2008 r. – L'viv: Jurydychnyj fakul'tet L'viv's'kogo nacional'nogo universytetu im. Ivana Franka, 2008. – S.41–45.
3. Palamarenko R.Ju. Dejaki aspekty transformacii rinvja politychnoi kul'tury v Ukraini / R.Ju. Palamarenko // Visnyk Harkiv's'kogo nacional'nogo universytetu im. V.N. Karazina. – Harkiv: Vydavnytstvo HNU im. V.N. Karazina, 2010. – № 912: ser. “Pytannja politologii”. – Vyp.17. – S.164–168.
4. Shhedrova G.P. Gromadjans'ke suspil'stvo, pravova derzhava i politychna svidomist' gromadjan / G.P. Shhedrova. – K.: ISDO, 1994. – 112 s.

5. Kysel'ov S. Politychna kul'tura v konteksti zagal'nokul'turnogo procesu Ukrainy / Sergij Kysel'ov, Sergij Rjabov // Magisterum. Politychni studii. – K. : Vydavnychij dim “Kyjevo–Mogylyjans'ka akademija”, 2008. – Vyp.31. – S.5–19.

6. Tymoshenko T.S. Moral' jak integracijnyj chynnyk social'no-politychnoi' stabil'nosti. Dys. ... kandydata filosof's'kyh nauk. Special'nist': 09.00.03 – social'na filosofija ta filosofija istorii' / Taras Tymoshenko. – K., 2004. – 185 s.

7. Sojchuk R.L. Osoblyvosti formuvannja politychnoi' kul'tury suchasnoi' molodi / R.L. Sojchuk // Panorama politologichnyh studij: naukovyj visnyk Rivnens'kogo derzhavnogo humanitarnogo universytetu. – Rivne: RDGU, 2011. – Vyp.5–6. – S.183–189.

8. Dmytrenko M.A. Formuvannja politychnoi' kul'tury osobystosti v umovah transformacijnogo suspil'stva (politologichnyj analiz). Avtoref. dys. ... kandydata politychnykh nauk. Special'nist': 23.00.03 – politychna kul'tura ta ideologija / Mykola Dmytrenko. – K., 2005. – 21 s.

9. Kokors'ka O.I. Politychna kul'tura: teoretyko–metodologichni problemy / O.I. Kokors'ka, V.F. Kokors'kyj // Naukovi zapysky NaUKMA. Zbirnyk naukovykh prac'. – 2002. – T.20: Politychni nauky. – S.24–28.

10. Bojchuk P. Vidobrazhennja moral'nyh jakostej osobystosti u zmisti ukrai'ns'koi' narodnopedagogichnoi' koncepcii' / Petro Bojchuk // Pedagogika i psihologija profesijnoi' osvity. – 2011. – № 3. – S.171–180.

11. Samoreguljacija social'nogo organizmu krai'ny: monografija / za nauk. red. V.P. Beha. – K. : Vyd-vo NPU im. M.P. Dragomanova, 2010. – 652 s.

12. Mel'nyk V.O. Politychna kul'tura jak chynnyk formuvannja gromadjans'kogo suspil'stva v Ukraini. Avtoref. dys. ... kandydata politychnykh nauk. Special'nist': 23.00.03 – politychna kul'tura ta ideologija / V.O. Mel'nyk. – K., 2008. – 15 s.

13. Zhadan I. Politychna kul'tura ta problemy gromadjans'koi' osvity v Ukraini. Analitychnyj zvit / I.Zhadan, S.Kysel'ov, O.Kysel'ova, S.Rjabov. – K. : Tandem, 2004. – 80 s.

Makarenko B., political science, the applicant, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kiev), gileya.org.ua@gmail.com

Key factors and ways of increasing the capacity of the humanist political culture

Core political culture is the human desire to improve life on the basis of the implementation of humanistic ideas of justice, equality and fraternity. They are passed from generation to generation through the active functioning of various social and cultural environments – education, art, literature, church, family. At the same time significant factor in improving humanistic potential political culture in the Ukrainian society is the formation of national cultural asset, the study of national history and culture, the release of the vestiges of the totalitarian and authoritarian thinking. In addition, the formation of humanistic potential political culture should be based on national, ethnic cultural wealth, which is filled with images of Ukrainians and meanings of goodness, beauty, justice and national dignity.

Keywords: political culture, humanistic potential, values of culture.

Макаренко Б., кандидат политических наук, соискатель, Национальный педагогический университет им. М.П. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Основные факторы и направления повышения гуманистического потенциала политической культуры общества

Сердцевинной политической культуры является стремление человека к совершенствованию жизни на основании реализации гуманистических идей справедливости, равенства и братства. Они передаются из поколения в поколение благодаря активному функционированию различных социокультурных сред – образования, искусства, литературы, церкви, семьи. В тоже время весомыми факторами повышения гуманистического потенциала политической культуры в украинском социуме является формирование национально–культурного актива, изучение национальной истории и культуры, освобождение от рудиментов тоталитарно–авторитарного мышления. Кроме того, формирование гуманистического потенциала политической культуры общества должно опираться на народное, национальное культурное богатство, которое в украинцев наполнено образами и смыслами добра, красоты, справедливости и национального достоинства.

Ключевые слова: политическая культура, гуманистический потенциал, ценности культуры.

* * *

УДК 341.01

Герасимчук Н. В.
аспірантка кафедри міжнародного права,
Інститут міжнародних відносин Київського
національного університету ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), nata.gerasymchuk@gmail.com

МАГІСТРАЛІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ: СОЦІАЛЬНО–ЧАСОВИЙ ВИМІР

Застосовується магістральний підхід до розвитку історії становлення міжнародних інституцій, зокрема виділяються магістралі суверенізації, гармонізації, глобалізації та децентралізації влади. Вводяться величина соціально-часу та концепція вихрових потоків ліній розвитку людства, застосовні, в тому числі, й до функціональної діяльності міжнародних інституцій, що дозволяють відповісти на ціль дослідження стосовно визначення соціально-часової етапності створення міжнародних інституцій. За допомогою теорій авторитетних істориків та соціологів (М.Блок, Л.Февр, Ф.Бродель), а також методики аналітичних моделей Е.Азара, Р.Абельсона і Дж.Ліски, розглядаються схеми створення міжнародних інституцій та виділяються дванадцять основних етапів їх становлення, розуміючи, що людство наразі знаходиться на одиначитому етапі. Також модернізується класична концепція суверенітету шляхом запровадження “суверенітету етносоціальних груп” і “суверенітету наднаціонального інституційного об'єднання”.

Ключові слова: вихрові потоки ліній розвитку людства, магістралі розвитку міжнародних інституцій, гармонізація, глобалізація, децентралізація влади, суверенізація, суверенітет етносоціальних груп, суверенітет наднаціонального інституційного об'єднання.

У ХХІ столітті безспірним видається питання необхідності залучення міжнародних інституцій до міжнародно–правового врегулювання відносин, що виникають між суб'єктами міжнародного права. При цьому історичний процес формування та розвитку інституційних об'єднань містить безліч чітко не детермінованих аспектів, зокрема, того, що стосується соціально–часової етапності та стимулів до створення міжнародних інституцій.

Цікавою є позиція Фрідріха Хайєка, який зазначав, що міжнародні інституції в ідеальному вимірі мають виникати не в якості нецілеспрямованого результату егоїстичного вибору агентів міжнародних відносин [1, с. 211], а як ретельно сплановане утворення свідомого розуму [1, с. 214]. Міжнародні інституції створюються та створювались внаслідок чітко задекларованої волі держав–засновниць, фізичних або юридичних осіб на це. Без наявності такої волі, що продукується конкретними потребами, неможливим видається власне виникнення міжнародної інституції. Разом з тим не завжди існує презумпція раціонального підходу до процесу зародження міжнародної інституції, адже, окрім, власне юридичної волі агентів міжнародних відносин, до уваги слід брати об'єктивні умови того соціально–часового виміру, що і призводять до необхідності утворити відмінні соціальні організми.

Нові міжнародні обставини завжди примушували міжнародне співтовариство змінювати усталений “модус вівенді” та переходити на нові геополітичні концепції, таким чином, рухаючись нібито по спіралі. Тут доречно поглянути на **позиції авторитетних істориків та соціологів щодо питання лінійності розвитку суспільства**. Так, вчені–історики М.Блок і Л.Февр закликали аналізувати глибинні історичні структури, оминаючи ідею лінійного прогресу. “Історію–розповідь” слід замінити “історією–проблемою”, а відтак основним критерієм розмежування історичних магістралей має бути не конкретна подія чи особистість, а проблема, її причинності та